

prežeči tiger, skriti zmaj

Zhang Yi Yi

wudan vs. newton 1:0

Z vsem dolžnim spoštovanjem do starih mojstrov, ki so vrst azijskega sabljaškega filma, natančneje *Wuxia Pien*, pripeljali do vrhuncev, si tule drznem zapisati, da je *Prežeči tiger, skriti zmaj* tajvanskega akademika Anga Leeja žlahtnemu žanru odprl povsem nove razsežnosti, morda celo posekal vse prejšnje dosežke. Če takoj odmislim nesmiselne pripombe neposvečenih, ki so letele predvsem na dozdevno dramaturško nekonsistentnost, neprebavljiv patos, plehke dialoge in neverjetne prizore levitacije, ostane upoštevanja vreden edinole kritiški pomislek, da naj bi šlo za povzetek vzhodnjaškega žanra za zahodnjaka. Kar je sicer res in kar se morda sprva

jurij meden

sliši slabo, vendar po krajšem razmisleku spregovori temu izjemnemu filmu zgolj v prid. Obravnavani žanr se je namreč rodil in osmisli izključno z nalogo ugajati občinstvu znotraj ozko zarisanih geografskih meja. Dolga leta so režiserji, o katerih lahko zaman iščemo kakršnekoli domače študije, služili specifični obliki zabave in v nedogled kovali eno in isto kopito. Spoštovanja vreden opus več kot stotih pretepaških filmov veterana Changa Cheha lahko hvaležno podvržemo stotim poglobljenim kritičnim teorijam, ostareli režiser sam pa je še danes povsem nesposoben kakršnekoli refleksije svojih podob. Podobno velja za vse ostale režiserje, ki so akcijske melodrame po tekočem traku snemali pač tako, kot so tudi jedli, dihali, spali in prdeli. Na festivalu sodobne vzhodno azijske kinematografije v italijanskem Vidmu nas vsako leto presune slab ducat kinetičnih mojstrov, v pogovoru z njihovimi režiserji pa ti zgolj prostodušno skomigajo z rameni, se nasmihajo in ne zmorejo izdaviati več od tega, da so se na snemanju imeli lepo. Celo Johnnie To, najnovejši cvet vzhoda s svojim paketom vrhunskih trilerjev (*A Hero Never Dies*, *The Mission*, *Running Out of Time*), ki spodrežejo samega Johna Wooja, doseže vrh svojih razmišljanj z izjavo, da je glavni igralec njegov dober prijatelj. Na piedestal avtorja je azijskega obrtnika povzdignil šele navdušeni zahodni kritik, pri čemer prednjačijo zanesenjaki, zbrani okrog revije *Cahiers du cinéma*, ki so pred desetletji naredili podobno uslugo najprej Johnu Fordu, takoj zatem pa še Alfredu Hitchcocku. In nam (argumentirano) odprli povsem nov pogled na dotlej zapostavljeno branžo kavbojk in krimičev. Kaj je potem lahko lepšega kot azijski režiser, ki se zaveda svoje pozicije avtorja in namenoma skozi to prizmo posname film paradnega žanra azijske kinematografije. Rojakom prvenstveno za zabavo in zahodnjakom v razmislek, ki pa užitka nikakor ne izključuje, marveč ga na edinstven način plemeniti. Mar ni ravno Hitchcock, nemara opogumljen s Truffautovim zanosom, na stara leta posnel nekaj najodličnejših primerkov lastnoročno izumljenega žanra? Poslednji zadržek, tega se oklepajo privrženci stare šole, se nanaša na motečo zloščeno, tehnično brezhibnost *Prežečega tigra*, ki ni v resnici nikdar odlikovala njegovih rodbinskih predhodnikov. Pa je tudi razlog zanjo izredno preprost: Ang Lee si je pač lahko privoščil. Prepričan sem, da Chang Cheh z večjim budžetom vseh svojih filmov ne bi posnel na eni sami lokaciji, na majhnem kitajskem otočku namreč, kjer je bil nastanjen studio in okrog njega kolibe z vsemi potrebnimi filmskimi delavci, od tehnikov, prek igralcev, do kaskaderjev. In verjamem, da bi redkobesedni akrobati pod taktirko Kinga Huja leteli dlje, višje in bolj spektakularno, če bi njihovemu dirigentu to omogočala tehnika, čas in denar. Čudovito fotografijo in posebne učinke na stran – *Prežeči tiger* ima še vedno vse ostalo, zaradi česar smo se zaljubili v žanr. Napol mitskega, molčečega junaka, do onemoglosti podkovanega v borilnih veščinah in v vsakem odkritem spopadu vnaprej obsojenega na zmago, kar taiste spopade očisti nepotrebne negotovosti in zreducira na čisti estetski užitek ter poskrbi za maksimalno identifikacijo. Junakinjo podobnih lastnosti, ki, nalepljene na podlago ženske, dobijo erotično konotacijo in se kot take kažejo dvojno užitne. Tragično ljubezensko zgodbo; nemogočo, neuslišano, nekonzumirano ljubezen, ki akt dvobojevanja sublimira v (spet) erotične razsežnosti. Spopad dveh ideologij, podvrženih naboru doslednih moralnih načel, in obvezen poraz tiste, ki se nagiba k materialistični logiki. V osnovi hudo preprosto zgodbo z navideznimi dramaturški zastanki, ki se v

resnici zgolj strogo podreajo jasnejši karakterizaciji protagonistov. Tragičen, presunljiv finale, v večini primerov zaznamovan z dejanjem žrtvovanja, ki pa navzlic otožnemu tonu obvezno ponuja vzporedno pozitivno interpretacijo, obet za boljši jutri nekoga drugega. In pa seveda vagone sapo jemajočih borilnih koreografij, o kakršnih bodo na zahodu šolani režiserji lahko najbrž še sto let samo sanjali. Mesto junaka v Leejevem epu učinkovito zapolni globalni zvezdnik Chow Yun-Fat; vloga nepremagljivega wudanškega bojvnika mu je pisana na kožo in končno lahko pride do polnega izraza njegova poduhovljena karizma, ki jo je na primer John Woo tako rad kalil s komičnimi vložki. Rafinirana, prelestna Michelle Yeoh ob njem sicer v precejšnji meri izvaja reprizo svoje vloge neuslišane ljubimke mečevalca Andyja Laua v filmu *Moon Warriors* Sama Hunga, za neprekljiv presežek pa poskrbi naravnost neverjetna kemija med obema glavnima igralcema: v enem samem, kratkem, toplen pogledu med njima je potlačene ljubezni vsaj desetkrat toliko kot v stavku "here's looking at you kid." Orjaške zasluge za film nosi seveda koreograf borilnih prizorov Yuen Woo-Ping, ki mu posel koordinatorja in dizajnerja gibalnih vložkov za zahodni denar očitno diši bolj kot uspešna kariera režiserja doma; tam je namreč s svojimi strokovnimi prijemi v sedemdesetih napravil zvezdo iz Jackieja Chana (zrežiral njegova legendarna filma *Drunken Master* in *Snake in the Eagle's Shadow*) ter nato za bagatelne zneske snemal akcionerje z vrtoglavih rajanjem okončin v glavni vlogi (*Buddhist Fist*, *Wing Chun*, *Iron Monkey*). *Prežeči tiger*, *skriti zmaj* je kliše, ki ga strelice umnega kritičkega intelektualizma ne dosežejo; mojstrovina, obdana s poljem takšne lepote, na katerem pojem stereotipa sploh ne raste več. •